

dige behandlere – endnu ikke har haft øje for. De er *uanede*, fordi ingen endnu ikke *anede*, at de eksisterede, at de var mulige at betræde. Det er da en god pointe, at man altid kigger lidt ved siden af fokus, at man sender et øje ud i krogene og ind mellem nullermændene. Det er en vældig god pointe, men hvorfor montere den med stuk og al den staffage, som i kapitel 8 toner rent flag under overskriften ”Troen på magien og miraklerne”?! Selv kunsten at være positiv kan drives for vidt.

Det, som Søren Hertz har på hjerte, er jo hverken ’psykiatri til mirakelpriser’ eller ’mirakelpsykiatri til nobelpriser’, men vedholdende, menneskeligt arbejde. Her er tale om

en debatbog, som gør sig den ulejlighed at vise glimt af sit anderledes handlerepertoire ved at knytte kritiske kommentarer og eksempler til psykiatriens sædvanlige register af klassifikationer. Det er her, bogens værdi ligger: ikke som manual, hverken teoretisk eller praktisk, men som idé- og inspirationsbog. Tag disse indblik og lad dem rotere lidt under kasketten, men dyrk ikke forfatteren for hans hang til dybsindige og paradoksale citater (jeg savnede næsten kun Oscar Wilde og Dalai Lama): de hører hjemme på de unges opslagstavler, ikke i en faglig bog, der vil tages alvorligt.

Nina Lykke:
Kønsforskning. En guide til feministisk teori, metodologi og skrift.
256 sider. Kr. 248,00.
Forlaget Samfundslitteratur 2008.

red. af Dorte Marie Søndergaard.
Feministiske tænkere. En tekstsamling,
390 sider. Kr. 425,00.
Hans Reitzels Forlag 2007.

Så kønsforsk da!

Peter Thielst anmelder:

Engang – på Georg Brandes’ tid – var man i de progressive kredse optaget af det såkaldte ’kvindespørgsmål’. Det handlede ikke om, hvad kvinder var eller ikke var, men om rettigheder, juridiske, politiske og humane, og som sådan en eller anden grad af ligestilling i samfund, familie osv. Det var et praktisk spørgsmål mere end et teoretisk og akademisk.

Den tid er forbi. Ikke fordi spørgsmålet er løst, men fordi en ny generation af kønsforskere hellere vil jonglere med ord og udveksle sofistikerede ’papers’ på ambitiøse konferencer end egentlig gøre noget – hellere gøre karriere på de nyvundne køns-, tvær- og ’post’-territorier og give den maskuline metateori med alle dens ’fallogocentristiske’ begrebsabstraktioner baghjul. Det er antologien *Feministiske tænkere* et overtydeligt eksempel på – forbilledligt, hvis man kan lide den slags jargon hen over hovedet på realiteternes verden; uhyrligt, hvis man gerne vil oplyses og have klar besked om sagens kerne, dvs. om ’kvindespørgsmålet’ anno 2008, for så vidt det da er et spørgsmål, der relaterer sig til mulige svar, og ikke bare en række subtile ’udfordringer’, man skal ’forholde sig til’.

Vi skal imidlertid ikke helt tilbage til Brandes og 1880’ernes ’sædelighedsfejde’ for at forstå vor egen tids anderledes tematisering af køn & co. Det er nok med et herre- og damesving tilbage til den nye kvinde- og man-

debevægelse fra omkring 1970, for her var praksis – øvelser i nye kønsroller, med speculum, rollespil, sensitivitetstræning og basisgrupper – stadig vigtigere end teoretiseringen. Eller rettere: de teoretiske udfoldelser rettede sig direkte mod de bevidstgørelser og adfærdsmæssige omstillingsprocesser, som var nødvendige. De store kvindefestivaler og tilbagevendende ø-lejre var, inkl. boder med blade og pamfletter, en del af denne formidling, der endvidere viste sig i en række universitetsspecialer med kønspolitiske studier, dels til afsløring af den falske bevidsthed, dels til synliggørelse af en række oversete (patriarkalsk ignorerede) vidensfelter.

I dag er der ikke meget andet tilbage end Gay Pride'er, *queer*studier og feministisk teoretiseringen. Det hænger givetvis sammen med, at de undertrykkelses- og dominanstreæk, der tidligere plagede de nye heteroseksuelle par- og familieforhold (omkring sex, børn, opvask, følelser, karriere; fra den intime sfære til den offentlige), nu delvis er overvundet – idet '*delvis*' henviser til, at der ikke længere foreligger en kulturel smertetilstand, som kan udløse voldsom kritik. Vi har jo ligestilling i Danmark, som Pia Kjærsgaard så frejdigt hævder, så hvad er problemet? (Altså bortset fra noget med ligeløn og andre kedsommelige problemstillinger.) Den utilpashed og oplevelse af undertrykkelse og udstødthed, der i dag på det kønspolitiske felt får nogle op af stolen og hen til det akademiske tastatur, knytter sig derfor ikke til den heteroseksuelle mainstream, men til de seksualitets- og identitetsmiljøer, der ligger udenfor eller – i en slags søgebevægelse, der kan tage år – føler sig hjemløse i den heteroseksuelle normalbevidsthed og -praksis, ikke mindst dens stereotyper, fortrængninger og (selv)ironiske overbærenhed over for gamle sexmønstre, sexattituder osv. (pornografi og prostitution inklusive).

Kønsstudier er derfor i dag overvejende bøsse- og lesbiske studier, og de har som fælles akkord dels en feministisk-kritisk bevidsthed (der i heteroseksualitet let ser en undertrykkende heterosexisme, og bag denne et patriarkalsk, fallisk magtregime), dels en grundforestilling om, at køn og seksualitet ikke er (natur)givne størrelser, men flydende, mangfoldige former. Det sidste henter næring hos Simone de Beauvoir ("Man fødes ikke som

kvinde, man bliver det."), der dog allerede afskrives som en fallisk inficeret og dogmatisk tænk, og hos Michel Foucault, der – som efterhånden bekendt, også i heteroseksuelle kredse – ser køn og seksualitet gennem begreber som 'italesættelse' og 'installation'. Her er ikke tale om noget, der *er*, et stykke natur eller biologi med en særlig prægning og essens, men om noget, der i hvert enkelt tilfælde *konstrueres* – formes, dannes og måske omgøres på ryggen af hele det kulturelle morads af betydninger, traditioner, tilbud og snakkesalighed, ikke mindst omkring genitalitet, begær, lyst og nydelse.

Det gælder ikke kun en Georg Brandes og en Herman Bang, men også en Michel Foucault og en Jack Nicholson: Man fødes ikke som mand, man bliver det – og med stor diversitet! Spørgsmålet ville her tidligere være *hvordan* – ad hvilke veje? efter hvilken familieskæbne, forførelse osv.? – men det er ikke vor tids kønsforskeres anliggende. I et frigørelsesperspektiv handler det ikke om *oprindelse* eller årsag/virkning – der som bekendt let bliver til *diagnose* og en bastant (heteroseksuel) redningskur – men om at holde samtlige de elementer i spil, der danner, eller rettere: udgør en person, også (eller måske især) hvor personen ikke er entydig, hverken i sin kønsidentitet, i sin seksuelle praksis eller i sine lystformer. Det er det mangfoldige, flerstrengede og foranderlige kønsbillede, som de nye feministiske tænkere vil tale frem – dels for at fritage positionen for kønsideologisk intimidering (fallisk penetration, endog i mere end metaforisk forstand), dels for at oparbejde en mere omfattende hedonistisk, livsstilmæssig ligestilling og menneskerettighedskultur. Erkendelse uden interesse og køn(sfordomme) findes ikke.

Engang var der *mænd* og *kvinder*, samt nogle afvigere (gale) og perversioner (sygdomme). Den forenklede tid er heldigvis forbi, men enhver massekultur – og hvad er ikke det?! – har en stærk tilbøjelighed til at monopolisere, 'normalisere' og udgrænse, ekskludere. Det er måske heller ikke altid lige nemt på egen krop og identitet at acceptere, at man ikke alene består af et *biologisk* køn (sex), et *socialt* køn (gender) og et seksuelt *begær* (med eller uden 'køn' indgraveret), men at disse faktorer ikke danner et fast eller naturgivet mønster, men er konstruktioner, måske endda

flydende sådanne, måske ligefrem plastiske som det selv, alle så gerne vil realisere – i mange retninger og igen og igen! Det betyder i virkelighedens verden jo ikke, i hvert fald ikke endnu, at alt (som gamle Heraklit sagde) *flyder* – 'sejler' eller udgør praksisser uden flertalsendelser – men nok at forandringer i omgangen med køn, sexualitet og begær vil tone mere frem og måske trænge dobbeltmoral og dobbeltspil tilbage. Det kan man ikke vide, men som markedet vinder over så mange andre incitamentter til livsform og identitet, er det ikke utænkeligt, og *da* har queerteori og andre nyfeministiske (gay/lesbian/trans/bi-) søgebevægelser ikke været uden indsigt og mening.

Det i sandhed *skøre* ved queerteori – og anden nyfeministisk refleksion, som den præsenteres i nævnte antologi – er, at den for menig-m/k ikke er til at forstå. Jeg vil ikke påstå, at der med koryfæer som Judith Butler, Eve Sedgwick, Donna Haraway og Sandra Harding er tale om 'Kejserens nye klæder', for det er ikke rigtig til at udtale sig om, hvorvidt de intet tøj har på, som følge af den ophobning af indforståede mærkevare-emblemer og logoer – akademisk begrebs-ekstravagance – der spærrer for udsynet. Selv med en opdateret fremmedordbog er man her ilde stædt, og det er bestemt ikke en ros for videnskabeligheden inden for humaniora – og for ubefæstede studerende endda en fare for at tale lovlig kækt om såvel 'post-lacanske' og 'post-foucaultske' som 'anti-racistiske', 'post-koloniale' og 'post-genitale' positioner uden at ane, hvad det hele substantielt handler om. Antologiens velmenende og i flere tilfælde ganske instruktive afsnitsindledninger afhjælper ikke dette problem, da de bliver hængende i samme indforståede jargon, og for den læser, der selv tvivler på sin rolle i 'Kejserens nye klæder', kan der være god grund til at klæde sig bedre på.

En mulighed kunne være at søge til Nina Lykkes *Kønnsforskning*. Det er da en bog, der er tænkt som formidling, men som desværre reelt har svært ved at stige ned fra katederet og tale ligefremt og konkretisere sine mange distinktioner med eksempler. At træde ind i den moderne kønnsforskningens laboratorium er som at læse Heidegger eller kapitallogik: der

er sat en vældig begrebsgenerator i gang, og den udspyr den ene teknikalitet og abstraktion efter den anden, som farer rundt i manegen som cirkusheste i dressur, så man til sidst har det som dommer Hornslet i Tamilsagen: "Now I am confused on a higher level." Hør bare, hvad der er på færde i en kønsbevidst erkendelsesteori: feministisk empiricisme, feministisk standpunktsepistemologi, postmoderne feministisk epistemologi og postkonstruktivistisk feministisk epistemologi – godt krydret med intersektionalitet og konfliktualitet, kropsmaterialistisk situationethed og nomadisk rhizomatik.

Dette fremmedgørende ordgyderi har sin baggrund i, at den moderne kønnsforskningens hovedaktører er amerikanere, der selv har næsten al deres inspiration fra Frankrig: Lacan, Derrida, Foucault og Deleuze på sværdsiden, Beauvoir, Kristava, Cixous og Irigaray på spindesiden. Det går galt, dels fordi de franske tekster tilegnes via engelske oversættelser og dermed en mere kantet, universitær terminologi, dels fordi den amerikanske tradition (især blandt de nye kønsteoretikere) hellere tænker i etiketterede positioner, der kan modstilles andre og varieres begrebsmæssigt (dvs. på et rent meta-plan), end i en udfoldet argumentation med et stykke praksis ved hånden. Når den cocktail så møder den danske reception, hvis ganer er mere vant til den amerikanske 'taste of science' end den ægte franske esprit, får vi – også fordi karrierebevidstheden kører det hele op – en omgang metateoretisk flikflak, der mere minder én om skrivelserne og oldermændene i H.C. Andersens 'Klods-Hans' og licentiaten i Poul Martin Møllers 'En dansk Students Eventyr' end egentlig om køn og forskning.

Når alt det er sagt, vil jeg nu godt anbefale Nina Lykkes rundvisning i det feministiske raritetskabinet, for hun har både styr på de nye stjerner og deres 'queer' diskurser og på de gamle og fundamentale videnskabsteoretiske problemstillinger. Det eneste, der mangler, er noget regulær kønnsforskning – noget at blive klogere på og af. Tilløb og besværgelser er ikke nok, lige så lidt som problematiseringer og vilje til mangfoldighed. Kom ud i marke og bring noget hjem!